

Strategiczna Mapa Regionu

Scenariusz rozwoju do roku 2020 Gmina Kowiesy

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Łódzkie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykonawca:

PAG Uniconsult
ul. Migdałowa 4 lok. 71
02-796 Warszawa
tel. (22) 256 39 00
fax (22) 256 39 10
e-mail: biuro@pag-uniconsult.pl

Zleceniodawca:

Departament Polityki Regionalnej
Urząd Marszałkowski w Łodzi

Łódź, maj 2010 r.

Badanie współfinansowane ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Łódzkie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wstęp

Niniejsze opracowanie jest jednym z rezultatów projektu systemowego o nazwie: „STRATEGICZNA MAPA REGIONU – badania regionu łódzkiego z opracowaniem scenariuszy rozwojowych” realizowanego przez Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Przygotowanie scenariuszy rozwojowych Departament Polityki Regionalnej zlecił firmie PAG Uniconsult. Scenariusze rozwojowe zostały opracowane dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego na terenie województwa łódzkiego. Proces tworzenia scenariuszy miał charakter partycypacyjny, brali w nim udział lokalni liderzy i eksperci.

Scenariusze rozwoju są stosowanym w planowaniu strategicznym sposobem prezentacji możliwej przyszłości służącej wyborowi wariantu polityki rozwojowej – jej celów i priorytetów. Przygotowane w ramach projektu scenariusze uwzględniają optymistyczne, neutralne oraz pesymistyczne wersje zdarzeń wraz z ich konsekwencjami dla przewidywanych wyników. Istotą scenariuszy rozwojowych jest pokazanie, na podstawie analizy trendów i ustalenia pozycji rozwojowej, jaki może być obraz gminy/powiatu w perspektywie do roku 2020. **Scenariusze rozwojowe mogą stanowić dla jednostek samorządu terytorialnego użyteczny materiał do tworzenia szczegółowych strategii i planów rozwoju gmin/powiatów lub do weryfikacji już posiadanych.**

Dysponowanie scenariuszami (wariantowymi opisami możliwej przyszłej sytuacji gminy/powiatu) ułatwi gminom i powiatom planowanie potrzebnych działań i projektów, a równocześnie **dostarczy argumentów za wyborem określonych projektów**, co ma bezpośrednie znaczenie przy ubieganiu się o ich dofinansowanie z funduszy unijnych. Przygotowanie scenariuszy rozwojowych ma więc zarówno wymiar strategiczny – dotyczący określania celów i kierunków rozwoju, jak i wymiar pragmatyczny – dotyczący zarządzania i finansowania rozwoju gminy/powiatu.

Spis treści

Wstęp.....	3
1. Metodologia badania.....	5
2. Ogólna charakterystyka gminy	6
3. Obserwowane trendy	9
4. Pozycjonowanie gminy w oparciu o analizę SWOT.....	14
5. Scenariusze rozwojowe do 2020 roku	16
5.1. Zjawiska demograficzne	16
5.2. Zjawiska gospodarcze	19
5.3. Budżet i gospodarka komunalna.....	19
6. Podsumowanie	26

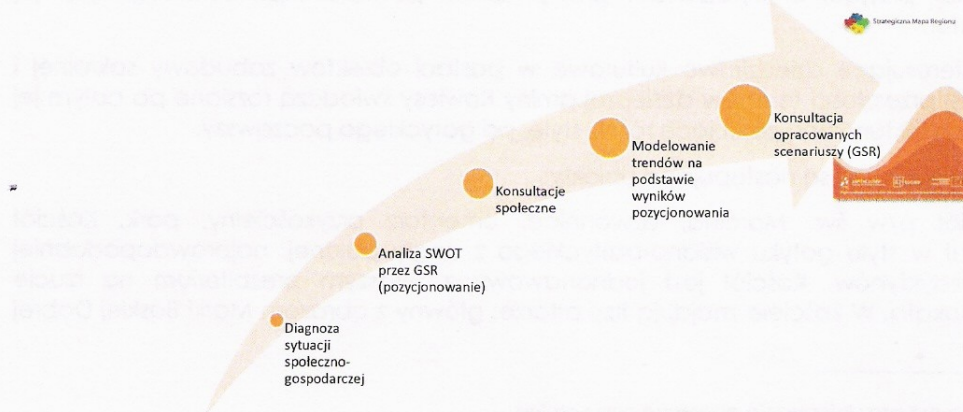
1. Metodologia badania

Metodologia opracowywania scenariuszy rozwojowych oparta została na założeniu, że prognozowana przyszłość to nie tylko ekstrapolacja trendów historycznych. Aby prognozowana przyszłość stała się faktem, w proces tworzenia wizji przyszłości musi być zaangażowane szerokie grono osób – lokalnych liderów, mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz świata nauki.

Proces opracowywania scenariusza zbudowany został z myślą, aby na każdym z jego etapów włączać w proces tworzenia scenariuszy rozwojowych możliwie szerokie grono osób, których prognozowana przyszłość dotyczy – mieszkańców i lokalnych ekspertów.

Proces **partycypacyjnego tworzenia scenariusza rozwojowego gminy** podzielony został na następujące etapy:

- Etap I** Analiza kluczowych wskaźników charakteryzujących sytuację społeczno-gospodarczą gminy na podstawie dostępnych danych statystycznych GUS (wskaźniki demograficzne, budżetowe, gospodarcze, infrastrukturalne) oraz prognozy trendów do roku 2020. Pracę tę wykonał zespół ekspertów PAG Uniconsult.
- Etap II** Warsztat strategiczny, którego celem było przeprowadzenie **analizy SWOT gminy**. W gminie powołana została Grupa ds. Scenariuszy Rozwojowych (GSR), czyli niesformalizowana grupa robocza składająca się z przedstawicieli władz gminy oraz reprezentantów biznesu, mediów, organizacji pozarządowych. Głównym zadaniem było przeprowadzenie analizy SWOT dotyczącej czynników rozwojowych gminy, w toku warsztatu strategicznego z udziałem eksperta PAG Uniconsult – facylitatora. W efekcie powstała analiza SWOT pozwalająca na dokonanie **pozycjonowania gminy**.
- Etap III** Wyniki analizy mocnych i słabych stron gminy przeprowadzonej przez lokalnych liderów przedstawione zostały mieszkańcom województwa łódzkiego do **konsultacji społecznych**. Mieszkańcy za pośrednictwem ankiet papierowych dystrybuowanych w urzędach gmin oraz za pośrednictwem strony internetowej projektu www.strategicznamaparegionu.pl mieli możliwość wypowiedzenia się na temat przeprowadzonej analizy SWOT.
- Etap IV** Na podstawie analizy trendów oraz ustalenia pozycji rozwojowej gminy dokonano **modelowania trendów** oraz opracowano projekt scenariusza rozwojowego gminy do roku 2020.
- Etap V** Projekt scenariusza rozwojowego gminy został następnie przedstawiony i **poddany konsultacji** na spotkaniu podsumowującym pracę Grupy ds. Scenariuszy Rozwojowych (GSR).
- Etap VI** Po przeprowadzonych konsultacjach z przedstawicielami lokalnych środowisk opracowany został **ostateczny scenariusz rozwoju gminy** (niniejszy dokument).

2. Ogólna charakterystyka gminy¹

Gmina Kowiesy jest gminą wiejską, położoną we wschodniej części powiatu skierniewickiego. W latach 1975-1998 gmina położona była w województwie skierniewickim. Siedziba gminy to Kowiesy.

Sąsiednie gminy to Biała Rawska, Mszczonów, Nowy Kawęczyn, Puszcza Mariańska.

Gmina 3,0 tys. mieszkańców (2008 r.).

Kowiesy to malownicza gmina wiejska położona w centralnej Polsce, między Łodzią a Warszawą. Przez gminę przebiegają drogi krajowe: Nr 8 relacji Warszawa-Katowice (w przyszłości ekspresowa S8) oraz Nr 70 relacji Łowicz- Skierniewice- Zawady.

Pod względem administracyjnym położona jest w obrębie województwa łódzkiego, we wschodniej części powiatu skierniewickiego. Zajmuje obszar 86,5 km², podzielony na 24 sołectwa. Kowiesy to gmina typowo rolnicza, w której wiodącym kierunkiem produkcji jest sadownictwo i coraz bardziej rozwijające się warzywnictwo (sady zajmują ponad 2 500 ha).

21,7% powierzchni gminy pokrywają lasy. Znaczna jej część leży w obszarze Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, stanowiącego dziedzictwo przyrodnicze. Stosunkowo łagodny klimat, piękna przyroda i liczne obiekty historyczne sprzyjają wypoczynkowi, rekreacji i turystyce.

Przez atrakcyjne i ciekawe przyrodniczo tereny gminy przebiegają ścieżki rowerowe i piesze szlaki: niebieski – pieszy lub rowerowy, zielony rowerowy, czarny pieszy lub rowerowy. Najdłuższym szlakiem jest szlak: Kowiesy- Chełmce- Jeruzal- Puszcza Mariańska- Jesionka- Miedniewice, o długości 39 km.

Gmina Kowiesy oferuje na swoim terenie 3 gospodarstwa agroturystyczne: w Chojnacie, Zawadach i Paplinie. Gospodarstwa te stanowią świetną bazę wypadową wycieczek po turystycznych szlakach pieszych, rowerowych i konnych. Są to idealne miejsca dla kochających przyrodę. Gospodarstwo agroturystyczne w Chojnacie malowniczo wkomponowane w pejzaż, położone jest z dala od centrum wsi w sąsiedztwie lasu. Przez cały rok oferuje pokoje 1 i 2 osobowe z pełnym wyposażeniem (łazienka i WC), stołówkę, salę konferencyjną, boisko do siatkówki i koszykówki oraz wypożyczalnię rowerów. Gospodarstwo agroturystyczne w Zawadach położone jest wśród malowniczych sadów, pól i lasów niedaleko największego na Mazowszu gązdu narzutowego. Zaciśnięte miejsce, oddzielone od drogi budynkami i drzewami, sprzyja organizowaniu grilla. Bliskie sąsiedztwo drogi krajowej Warszawa-Katowice stanowi dobre połączenie komunikacyjne.

Na terenie gminy znajdują się stawy rybne w Jeruzalu i w Paplinie, usytuowane w Bolimowskim Parku Krajobrazowym. Otoczenie lasu nadaje im niepowtarzalny urok. Cisza, spokój oraz piękne widoki zapewnią każdemu idealny wypoczynek. Piaszczyste dno stawów, zasilanie z rzeki I klasy czystości oraz naturalny pokarm w postaci zbóż własnej produkcji, zapewniają wręcz słodki smak łowionych ryb.

W gminie Kowiesy nie istnieją szczególne tradycje kulturalne i społeczne. Natomiast w sferze gospodarczej należy przyjąć, iż wyróżnikiem gminy na tle powiatu skierniewickiego jest jej sadowniczy charakter.

Gmina posiada interesujące dziedzictwo kulturowe w postaci obiektów zabudowy sakralnej i świeckiej. O bogatej przeszłości terenów dzisiejszej gminy Kowiesy świadczą rozsiane po całym jej obszarze zabytki architektury reprezentujące różne style, od gotyckiego począwszy.

Do rejestru zabytków wpisane są następujące obiekty:

Chojnata – Kościół p/w św. Marcina, dzwonnica, cmentarz przykościelny, park, Kościół wybudowany został w stylu gotyku wiślano-bałtyckiego z cegły palonej, najprawdopodobniej przez Ojców Benedyktynów. Kościół jest jednonawowy z węższym prezbiterium na rzucie wydłużonego prostokąta. W kościele znajdują trzy ołtarze: główny z obrazem Matki Boskiej Dobrej

¹ Źródło: www.wikipedia.org oraz informacje przesłane przez gminę.

Opieki i dwa boczne. Obraz Matki Boskiej zastania się obrazem Św. Marcina. W ołtarzu głównym umieszczona jest również Monstrancja z 1767 roku oraz dwa kielichy barokowe z początku XVIII wieku. Ambona w kształcie łodzi datowana jest na koniec XVIII wieku. Przy Kościele znajduje się czworosieczna drewniana dzwonnica o słupowej konstrukcji. Dzwonnica pokryta jest namiotowym rozpiaszczonym dachem.

Jeruzal – Kościół p/w Podwyższenia Krzyża, dzwonnica, cmentarz przykościelny, Kościół wybudowany w stylu barokowo – klasycystycznym. pochodzi z przełomu XVIII i XIX wieku. Jednonawowy, z węższym prezbiterium zamkniętym z zewnątrz wielobocznie, natomiast wewnątrz – półkoliście. W części zachodniej nawy wyodrębniona jest kruchta z trójkątnym szczytem i dwiema półkolumnami, dźwigająca wysuniętą część chóru. W części północnej i południowej do nawy i prezbiterium przylegają zakrystia i skarbiec. Fasada kościoła jest dwukondygnacyjna, rozczłonkowana filarami przyściennymi. Dachy kościoła dwuspadowe. Ołtarze w stylu klasycystycznym z XVIII wieku: główny z krucyfiksem, dwa boczne z obrazem Matki Boskiej Różańcowej i nieznannej świętej. Przy kościele znajduje się kaplica, zbudowana w 1926 roku. Wewnątrz kaplicy jest umieszczony obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem - namalowany w XVII wieku, odrestaurowany na początku XX wieku.

Paplin – dwór i park. Murowany dwór parterowy z piętrowym ryzalitem pochodzi z drugiej połowy XIX wieku. Na piętrze znajdują się dwie nisze z rzeźbami. Okna są sześciopolewe z dekoracyjną stolarką, zdobioną kolumnkami. Dwór otoczony jest zabytkowym parkiem.

Turowa Wola – dwór, park. Dwór w Turowej Woli został wzniesiony prawdopodobnie w XIX wieku, w stylu klasycystycznym. Parterowy, murowany i podpiwniczony, z mieszkalnym poddaszem. Wzniesiony został na planie prostokąta, z czterokolumnowym toskańskim portykiem, podtrzymującym trójkątny szczyt od frontu. W elewacji od strony ogrodu widoczny jest otwarty taras. Układ wnętrza dworu jest dwutraktowy z sienią i jadalnią na osi. Dwór otoczony jest pozostałościami parku krajobrazowego. Nagrywano tutaj takie filmy jak: „Nad Niemnem”, „Pan Tadeusz”, „Panna z mokrą głową”, „Widziadło” oraz „Panny i wdowy”.

Wędrogów – dwór, park. Dwór został wzniesiony w 1809 roku w stylu neoklasycystycznym. Murowany, założony na planie prostokąta z ryzalitem. Dwór jest dwutraktowy, podpiwniczony, piętrowy, od ogrodu parterowy z mieszkalnym poddaszem. Od wjazdu widoczny jest 4-kolumnowy portyk z balkonem. Dwuspadowy dach pokryty jest dachówką.

Wola Pękoszewska – zespół dworski (dwór, spichlerz, obora, parnik). Dwór w Woli Pękoszewskiej został wzniesiony najprawdopodobniej po 1825 roku w stylu klasycystycznym. Pierwotny dwór był drewniany na podmurówce, otynkowany, parterowy, w kształcie prostokąta. Część środkowa o murowanej konstrukcji jest nowa, otynkowana, piętrowa, rozczłonkowana od frontu kolumnami jońskimi i zwieńczona szczytem o charakterze późnobarokowym. Od strony ogrodu wznosi się portyk kolumnowy podtrzymujący taras pierwszego piętra przed wystawką. Nowe skrzydło jest murowane i otynkowane, piętrowe z mieszkalnym poddaszem ukrytym w łamanym dachu. W okolicy dworu istnieją również częściowo zachowane zabudowania gospodarcze i czworaki z I połowy XIX wieku.

Obecnie dworki stanowią własność prywatną.

Na cmentarzu parafialnym w Chojnacie znajdują się groby żołnierzy z I i II wojny światowej oraz pomnik ku czci poległych druhów Batalionu „Zośka”: druha Feliksa Pendelskiego („Felek”) oraz druha Andrzeja Zawadowskiego („Gruby”), którzy w dniu 6 czerwca 1943 roku zginęli w okolicach Woli Pękoszewskiej, po akcji pod Czarnocinem. Wcześniej (do dnia 4 października 2009 r.) tablica upamiętniająca to wydarzenie znajdowała się w miejscowości Kowiesy przy skrzyżowaniu drogi krajowej Nr 8 z drogą gminną do Franciszkowa, ale z uwagi na przebudowę drogi krajowej została przeniesiona do Chojnaty. Tablica jest wpisana do rejestru miejsc pamięci narodowej.

Głaz narzułowy w Zawadach – pomnik przyrody, pochodzący sprzed około 20 tysięcy lat. Zbudowany z piaskowca o lepiszczu krzemionkowym o obwodzie 40 m. Jest to największy głaz piaskowy na Mazowszu.

Na terenie gminy działają stowarzyszenia i organizacje, które promują gminę. Ich członkowie biorą udział w imprezach o zasięgu lokalnym, powiatowym i wojewódzkim (Jarmark Wojewódzki, Święto Kwiatów, Owoców i Warzyw, Dożynki Powiatowe).

Należą do nich między innymi:

Stowarzyszenie Pol-Eko-Sad, reprezentujące interesy zrzeszonych sadowników.

Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Turowa Wola i Okolic, które za główny cel obróło sobie dobro dziecka. Stowarzyszenie prowadzi Niepubliczną Szkołę Podstawową w Turowej Woli oraz Małe Wiejskie Przedszkole.

Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Kowiesy, działające głównie na rzecz promocji zdrowia i ekologii. Członkowie stowarzyszenia zajmują się uprawą starych odmian drzew owocowych. W ramach Stowarzyszenia prowadzone są zajęcia z dziećmi i młodzieżą (np. Małe Wiejskie Przedszkole).

BANIALUKA – kabaret gminny, działający od 11 lat w tym samym składzie, w początkowym okresie jako chór kościelny, a następnie przekształcony w kabaret. Reprezentuje gminę na festynach i dożynkach. Repertuar dostosowywany jest do sytuacji politycznej kraju.

W ostatnim czasie próby reaktywowania podjęty Koła Gospodyń Wiejskich w Jeruzalu, Paplinie i Woli Pękoszewskiej. Aktywni są również drухowie z OSP w Jeruzalu, Lisnej, Paplinie, Turowej Woli i Woli Pękoszewskiej.

Na terenie gminy Kowiesy istnieją także pracownie twórcze „Paplin 54”, prowadzone przez **Barbarę Olszyńską** – artystkę malarza. W ramach działalności pracowni odbywa się nauka malarstwa, rzeźby, grafiki i biżuterii artystycznej. W miejscowości Wymysłów **Bracia Smętkowscy** wykonują kowalstwo artystyczne metodą tradycyjną. Unikatowe rzemiosło przekazywane jest z pokolenia na pokolenie.

Kluczowe inwestycje, jakie będą realizowane na terenie gminy Kowiesy, a mające znaczenie dla rozwoju lokalnego i życia mieszkańców to:

Przebudowa drogi krajowej nr 8 do parametrów drogi ekspresowej planowana w latach 2010-2012

Przebudowa i rozbudowa OSP w Jeruzalu na potrzeby społeczno-kulturalne mieszkańców wsi – rok 2010 (inwestycja rozpoczęta, współfinansowana z działania *Odnowa i rozwój wsi* w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich)

Budowa Stacji Uzdatniania Wody i sieci wodociągowej w Paplinie – rok 2010 (inwestycja rozpoczęta, współfinansowana z działania *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej* w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich)

Rozbudowa strażnicy OSP na potrzeby społeczno-kulturalne mieszkańców we wsi Paplin – inwestycja planowana na rok 2011 przy udziale środków z działania *Odnowa i rozwój wsi* w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich

Budowa sieci wodociągowej dla północno-zachodniej części gminy (Jeruzal, Wólka Jeruzalska, Chełmce) – inwestycja planowana na rok 2011 przy udziale środków z działania *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej* w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich

Przebudowa drogi gminnej relacji Pękoszew- Wędrogów – inwestycja planowana na lata 2011-2012 przy udziale środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województw Łódzkiego

Budowa Wiejskiego Domu Kultury w Woli Pękoszewskiej – inwestycja planowana na rok 2012 przy udziale środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województw Łódzkiego

Budowa wiaduktu w ciągu drogi powiatowej w Nowym Wylezinie i przebudowa Centralnej Magistrali Kolejowej – inwestycja planowana na lata 2011-2016.

Największym problemem rozwojowym gminy Kowiesy (poza finansowym) jest brak terenów inwestycyjnych, których właścicielem byłby samorząd, a które mogłyby stanowić podstawę do utworzenia strefy ekonomicznej.

3. Obserwowane trendy

Punktem wyjścia dla opracowania scenariusza rozwojowego była analiza kierunku i tempa zmian podstawowych wskaźników rozwoju gminy. Źródłem danych historycznych na temat gminy była statystyka publiczna, w tym głównie Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, za którym podane zostały informacje w poniższej tabeli.

Kluczowe znaczenie przy interpretacji wybranych wskaźników dostępnych dla gminy miał charakter (rosnący/malejący) oraz dynamika zmian analizowanych wskaźników.

Poziom wyjściowy i poziom docelowy przy interpretacji danych miał znaczenie uzupełniające. Oznacza to, że jeżeli w gminie X w roku bazowym było 50 podmiotów na 1000 mieszkańców, a w ostatnim roku już 70, wówczas zjawisko to interpretowane było jako pozytywne, niezależnie od faktu, że średnia krajowa w tym względzie wynosi 98. Poziom docelowy był, za każdym razem, kiedy było to potrzebne, odpowiednio komentowany. Jeżeli w powiecie Y odsetek wydatków inwestycyjnych w całości budżetu jednostki samorządu terytorialnego w roku bazowym wynosił 40% i spadł do 30%, w ostatnim roku dla którego prowadzona jest analiza, wówczas spadek ten zinterpretowany został negatywnie, ale dodawany był komentarz, że nawet po okresie spadków poziom inwestycyjności budżetu jest wysoki.

Podstawą do wykonania analizy scenariuszy rozwojowych była analiza zbioru historycznych wskaźników charakteryzujących różnorodne zjawiska zachodzące w gminie w latach 2000-2008. Wskaźniki zawarte w tabeli nr 1, można podzielić na następujące grupy tematyczne:

- Wskaźniki opisujące zagadnienia demograficzne (wskaźniki nr 1 i 2).
- Wskaźniki opisujące zagadnienia gospodarcze (wskaźniki nr 3,4,5,6,7).
- Wskaźniki opisujące zagadnienia infrastrukturalne (wskaźniki nr 8,9).

Tabela nr 1. Zbiór historycznych wskaźników

Wskaźnik	Lata								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Stan ludności	3 177	3 163	3 130	3 110	3 089	3 057	3 063	3 046	3 006
Stan ludności w wieku 6-15 (okres szkolny)	466	451	439	422	410	374	366	361	311
Wskaźnik bezrobocia w gminie/mieście jako % wskaźnika dla województwa łódzkiego	b.d	b.d	b.d	51%	58%	53%	44%	51%	51%
Relacja dochodów budżetowych gminy na jednego mieszkańca w stosunku do średniej wojewódzkiej	b.d	b.d	73,0%	86,3%	84,2%	83,2%	82,2%	79,9%	86,5%
Udział majątkowych wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	13,4%	10,5%	3,4%	14,0%	19,6%	22,4%	13,8%	20,1%	22,0%
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	36,8%	37,0%	34,3%	37,5%	32,5%	33,9%	33,3%	35,1%	38,7%
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców;	51,3	51,8	55,6	54,3	56,7	55,9	55,2	58,1	61,2
Odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej	b.d	b.d	12,3%	19,3%	21,0%	21,8%	21,9%	22,2%	22,8%
Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej	b.d	b.d	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Analizę czynników pozytywnych i negatywnych przeprowadzono metodą porównawczą. Zmiany, jakie zaszły w wielkości wskaźników dla gminy, pomiędzy rokiem 2000 a 2008, porównywano ze zmianami, jakie zaszły w analogicznym okresie w zbiorze wszystkich gmin wiejskich województwa łódzkiego (dalej powoływane wartości średnie). Następnie analizowano wzajemne przebiegi w czasie (wartości w poszczególnych latach), w celu wykonania bardziej szczegółowej analizy trendów i zaliczenia zjawisk do grupy pozytywnych bądź negatywnych.

Do najważniejszych zjawisk pozytywnych zaliczono:

- + Sytuację w zakresie bezrobocia, ponieważ wskaźnik bezrobocia w gminie w stosunku do średniej województwa łódzkiego wynosił 50,8% w roku 2008, przy ogólnym trendzie spadkowym.

Rysunek 1

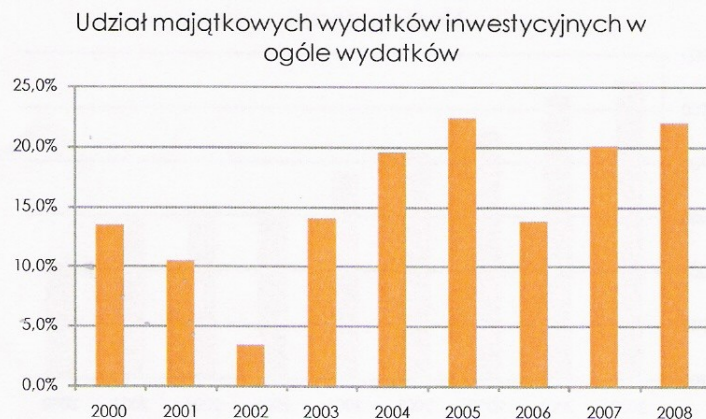
- + Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców, wynosząca na koniec 2008 roku 61,2, przy trendzie wzrostowym, podczas gdy średnia dla gmin wiejskich wynosiła 59,8 przy stabilizacji w latach 2003-2008, po latach znacznych wahań 2000-2002.

Rysunek 2

- + Udział majątkowych wydatków inwestycyjnych w ogóle wydatków budżetowych, wynoszący średnio 15,5% za lata 2000-2008, wykazujący znaczne wahania, przy ogólnym trendzie wzrostowym, podczas, gdy dla gmin wiejskich wynosił on 21,6%, przy trendzie wzrostowym.

Rysunek 3

- + Sytuację w zakresie relacji wskaźnika dochodów budżetowych na jednego mieszkańca gminy, w stosunku do średniej gmin wiejskich województwa łódzkiego, ponieważ średnia tego wskaźnika za lata 2002-2008 wynosiła 82,2%, przy ogólnym trendzie wzrostowym.

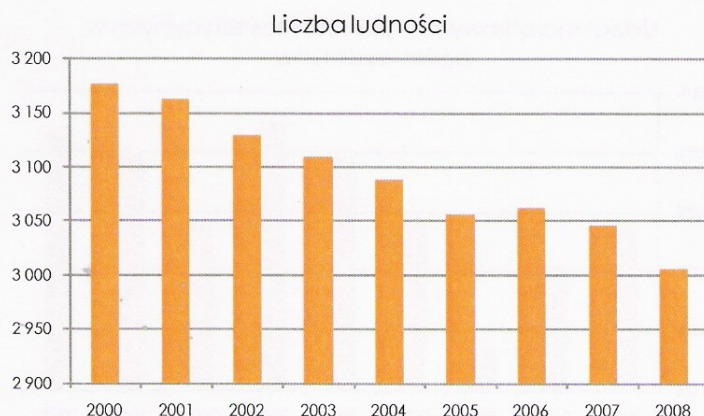
Rysunek 4

Do najważniejszych zjawisk negatywnych zaliczono:

- Sytuację demograficzną gminy, ponieważ w latach 2000-2008 odnotowano spadek liczby mieszkańców gminy, wynoszący -5,4%, z ogólnym trendem spadkowym, podczas gdy średnia dla gmin wiejskich wynosiła -2,1% (odnotowano spadek), przy stałym, dynamicznym trendzie spadkowym w latach 2000-2005 i bardzo niewielkim trendzie wzrostowym w latach 2006-2008

Rysunek 5

- Strukturę demograficzną gminy, w której w latach 2000-2008 odnotowano spadek o -33,3% liczby dzieci w wieku szkolnym, przy ogólnym trendzie spadkowym, podczas gdy dla gmin wiejskich średni spadek wynosił -21,1%, przy ogólnym trendzie spadkowym.

Rysunek 6

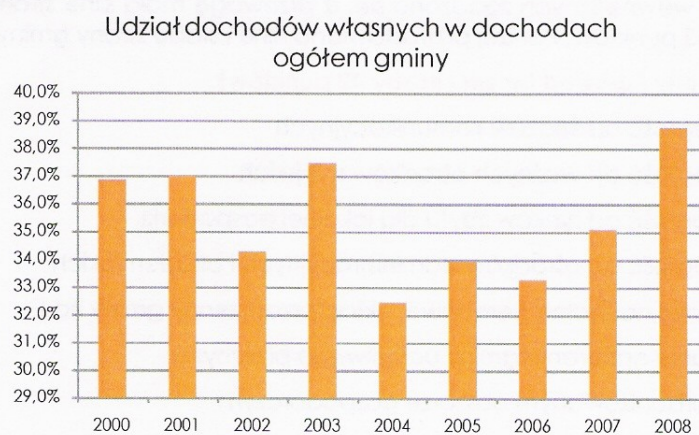
- Odsetek mieszkańców korzystających w 2008 r. z sieci wodociągowej, wynoszący 22,8%, przy trendzie wzrostowym w latach 2002-2008, podczas gdy średnia dla gmin wiejskich wyniosła 81,1%, wykazując w analizowanym okresie trend wzrostowy.
- Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej, wynoszący w 2008 roku 0,0%, podczas gdy średnia dla gmin wiejskich wyniosła 13,5%, wykazując w analizowanym okresie trend wzrostowy.

Rysunek 7

- Udział dochodów własnych w dochodach ogółem, którego średnia za lata 2000-2008 wynosi dla gminy 35,5%, przy znacznych wahaniami i kształtowaniu się ogólnego, niewielkiego trendu spadkowego, podczas gdy średnia dla gmin wiejskich wyniosła 42,0%, przy trendzie spadkowym w latach 2000-2006 i wzrostowym w latach 2007-2008

Rysunek 8

Dane historyczne zostały przedstawione na posiedzeniu Grupy ds. Scenariuszy Rozwojowych i stały się punktem wyjścia do pozycjonowania gminy w oparciu o analizę SWOT.

4. Pozycjonowanie gminy w oparciu o analizę SWOT

Na spotkaniu Grupy ds. Scenariuszy Rozwojowych (GSR) w **Urzędzie Gminy Kowiesy** opracowano analizę SWOT dla gminy. Przedstawiciele społeczności lokalnej, wraz z facylitatorem z ramienia PAG Uniconsult, w oparciu o przygotowane wcześniej zestawy uniwersalnych mocnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń dla jej funkcjonowania i rozwoju, dokonali podstawowej charakterystyki gminy. Każdą z cech ocenili w skali otwartej jako atut lub czynnik negatywny.

Przy interpretacji wskazanych przez lokalne środowiska cech wewnętrznych i zewnętrznych gminy należy mieć na uwadze, iż różne cechy mogą mieć w różnych miejscach odmienny wydźwięk. Coś co jest silną stroną jednej gminy, może być słabą stroną innej. Dla przykładu, tereny chronione w gminie nastawionej na turystykę, położone z dala od aglomeracji będą uznawane za atut. Takie same tereny chronione w gminie otaczającej aglomerację miejską mogą być istotną barierą rozwoju funkcji mieszkalnych. Mało tego, ta sama cecha w tej samej gminie może być rozpatrywana jako silna i słaba strona. Dotyczy to np. poziomu bezrobocia, które jest poważnym problemem społecznym, a jednocześnie, przy odpowiedniej strukturze, może być silną stroną w oczach potencjalnych inwestorów. Uwaga ta dotyczy także szans i zagrożeń. Tu szczególnie duże znaczenie mają działania o charakterze administracyjnym. Przykładem może być kwestia wzrostu znaczenia jakości i gospodarki opartej na wiedzy. Jest to niewątpliwa szansa dla gmin, w których występuje znaczny odsetek osób dobrze wykształconych, innowacyjnych firm i prężnych ośrodków naukowo-dydaktycznych. Dla gminy bazującej na przemysłach tradycyjnych może to jednak być pewnym zagrożeniem. Wskazania w scenariuszu są efektem indywidualnej analizy każdej cechy dokonanej przez przedstawicieli środowisk lokalnych.

W zakresie czynników wewnętrznych zgodzono się, iż przewagę mają silne strony, bowiem łączny wynik oceny wyniósł 15 punktów. Poniżej przedstawiono silne i słabe strony gminy:

Najważniejsze silne strony (spośród łącznej liczby 42 punktów):

- + Niewielka odległość od szlaków komunikacyjnych
- + Niewielka odległość od ważnych ośrodków miejskich
- + Niewielka odległość od rynków zbytu dla lokalnej gospodarki
- + Niewielka odległość od ośrodków administracyjnych i akademickich
- + Korzystne warunki naturalne (terenowe, układ przestrzenny gminy itd.)
- + Niewystępowanie na terenie gminy uciążliwego przemysłu
- + Położenie w zurbanizowanym obszarze gospodarczym
- + Korzystna struktura terenów gminy
- + Duża aktywność gospodarcza społeczeństwa lokalnego
- + Dobra organizacja administracji lokalnej
- + Korzystny kierunek ruchu ludności
- + Znaczne zasoby gruntów inwestycyjnych
- + Powiązanie gospodarki lokalnej z profilem regionu

Najważniejsze słabe strony (spośród łącznej liczby 27 punktów):

- Słabo rozwinięta sieć wodociągowa
- Brak kanalizacji
- Brak sieci gazowej
- Słabo rozwinięte zaplecze kulturalne
- Niezrównoważony bilans gospodarki wodnej

- Mała liczba przydomowych oczyszczalni ścieków

W zakresie czynników zewnętrznych ustalono, że przewagę mają szanse. Poniżej przedstawiono najważniejsze szanse i zagrożenia gminy:

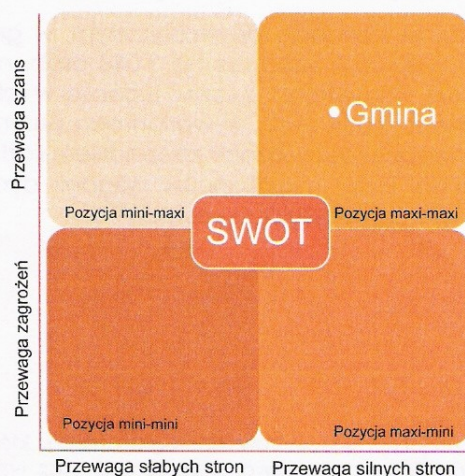
Najważniejsze szanse (spośród łącznej liczby 21 punktów):

- + Zmiany przepisów dotyczących zagospodarowania przestrzennego
- + Wzrost zamożności mieszkańców
- + Pozyskanie środków na inwestycje publiczne z budżetu UE
- + Pozyskanie środków na inwestycje prywatne z budżetu UE
- + Zmiany struktury gospodarki narodowej (np. wzrost znaczenia usług)
- + Realizacja społecznych programów wsparcia
- + Spadek przestępczości
- + Inne czynniki społeczne
- + Rozwój społeczeństwa informacyjnego
- + Rozwój gospodarki opartej na wiedzy
- + Zmiany technologiczne w firmach
- + Wzrost znaczenia jakości i technologii

Najważniejsze zagrożenia (spośród łącznej liczby 17 punktów):

- Wprowadzenie reformy służby zdrowia
- Zmiany w systemie finansowania samorządów
- Zmiany przepisów dotyczących gospodarki gruntami
- Zmiany polityczne na poziomie regionalnym

Powyżej przytoczone wyniki analiz pozwoliły na określenie pozycji strategicznej gminy w polu maxi-maxi. Wyniki analizy SWOT mają decydujące znaczenie dla formułowania scenariuszy rozwojowych w horyzoncie czasowym do roku 2020.

5. Scenariusze rozwojowe do 2020 roku

Ostatnim etapem tworzenia scenariuszy rozwojowych było modelowanie trendów badanych cech w zależności od wyników analizy SWOT. Najprościej, przyjętą zasadę modelowania trendów można zamknąć w sformułowaniu: „Im lepszy wynik analizy SWOT tym bardziej optymistyczne założenia dla trendów”. Trend wykładniczy wynikający z danych historycznych został przyjęty jako wariant podstawowy². Na etapie wzoru określającego relacje pomiędzy poszczególnymi latami prognozy było – w zależności od wyników analizy SWOT odejmowane lub dodawane było 5 lub 10%.

Trend wynikający z danych historycznych był zatem korygowany *in plus* lub *in minus*. Jeśli bowiem z analizy SWOT wynikało, że sytuacja gminy jest niekorzystna, to uzasadnione jest przewidywanie pogarszania się sytuacji w odniesieniu do badanych cech (np. jeszcze szybszy spadek liczby mieszkańców lub spadek dochodów subwencji itd.). Jeśli natomiast wynik analizy SWOT wskazywał na dobrą sytuację wewnętrzną (przewaga silnych stron) oraz szanse stwarzane przez czynniki zewnętrzne (przewaga szans), to uzasadnione jest przewidywanie odwrócenia negatywnych trendów lub pogłębienia trendów pozytywnych.

Scenariusze rozwoju sytuacji w gminie oparte są o analizę statystyczną danych historycznych, zatem ekstrapolują one zjawiska zachodzące w przeszłości. W odniesieniu do większości cech jest to wysoce uzasadnione postępowanie. W kilku jednak przypadkach można mówić o przewidywanych zjawiskach zewnętrznych, które wpłyną na zmianę lub odwrócenie trendu. Przypadki takie były odpowiednio komentowane.

Analizując przedstawione scenariusze należy mieć świadomość, iż nie jest to ani wskazanie celów, ani nawet precyzyjne zobrazowanie przyszłości. Scenariusze rozwojowe pokazują co może się wydarzyć w gminie, jeśli zostaną zachowane dotychczasowe trendy – tak pozytywne, jak i negatywne.

Umiejscowienie gminy w analizie SWOT w pozycji maxi - maxi sprawiło, iż do dalszej analizy przyjęto warianty według następującego klucza:

- Wariant optymistyczny – trend plus 10%.
- Wariant neutralny – trend plus 5%.
- Wariant pesymistyczny – trend wynikający z danych historycznych.

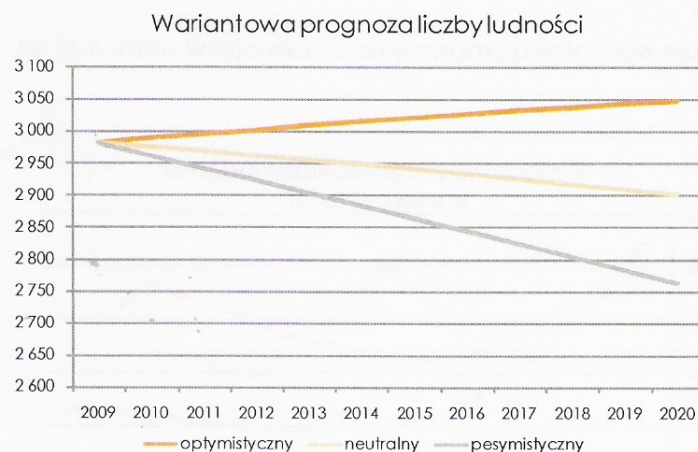
5.1. Zjawiska demograficzne

Przebieg krzywych prognoz demograficznych będzie determinował opisane dalej potencjalne kierunki działań w obliczu zmian liczby ludności oraz liczby młodzieży szkolnej w gminie.

Jak widać na poniższym rysunku, w wariantcie pesymistycznym, w gminie w roku 2020 mieszkać będzie 2 762 osób, wariant optymistyczny wskazuje na 3 048 osób, natomiast wariant neutralny, pośredni, określa tę liczbę na 2 902. Pamiętając, iż liczba ludności w roku 2000 wynosiła 3 177 osób, a w roku 2008 gminę zamieszkiwało 3 006 osób, w wariantach pesymistycznym i umiarkowanym gminę mogą dotknąć zjawiska negatywne związane ze spadkiem liczby ludności, takie jak spadek dynamiki dochodów liczonych od liczby mieszkańców, spadek dynamiki zapotrzebowania na wybrane media (a więc dłuższy czas amortyzacji inwestycji) itd.

² Wyjątek od tej zasady stanowią projekcje wskaźników demograficznych, które zostały oparte na prognozie demograficznej dla województwa łódzkiego przygotowanej przez GUS oraz wskaźnika przewidywanej wielkości części oświatowej subwencji ogólnej, który został obliczony metodą złożoną uwzględniającą prognozę wielkości subwencji na ucznia oraz liczby uczniów.

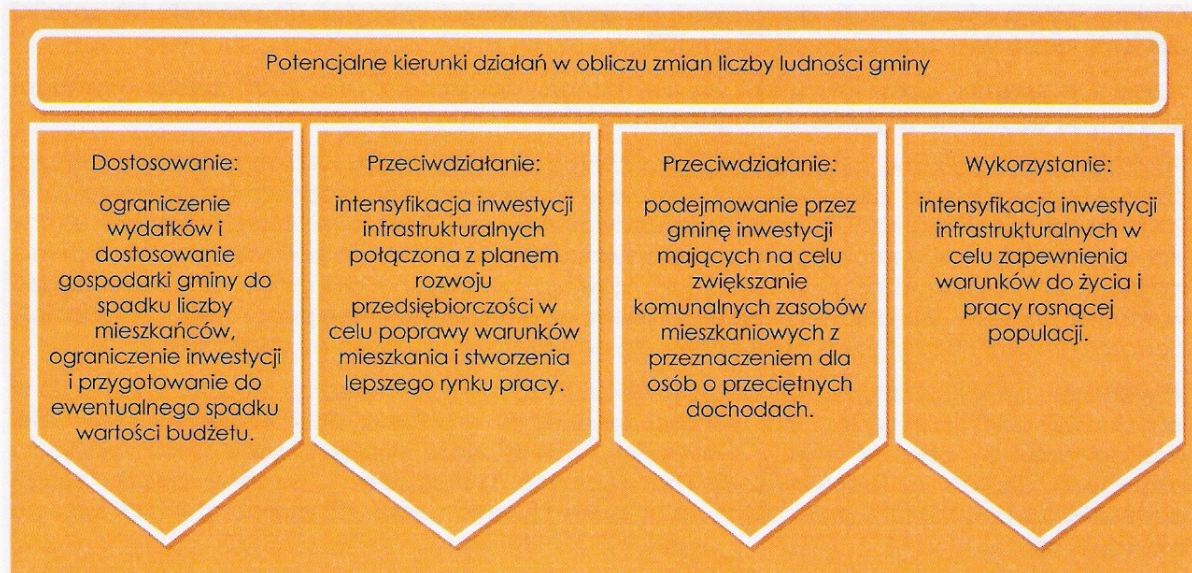
Rysunek 9

Tendencje migracyjne i spadek przyrostu naturalnego to zjawiska ogólnoeuropejskie. Jest dosyć prawdopodobne, że dotkną one gminę, ponieważ jedynie wariant optymistyczny nie zakłada spadku liczby jej ludności.

Na podstawie prognozowanych trendów można wskazać potencjalne kierunki działań w obliczu zmian ludności gminy. W analizowanym przypadku jeden kierunek działania ma charakter dostosowawczy, można również wskazać dwa kierunki o charakterze przeciwdziałania, jak też jeden kierunek, w którym można podążać w przypadku wystąpienia korzystnych zjawisk demograficznych w gminie.

Rysunek 10

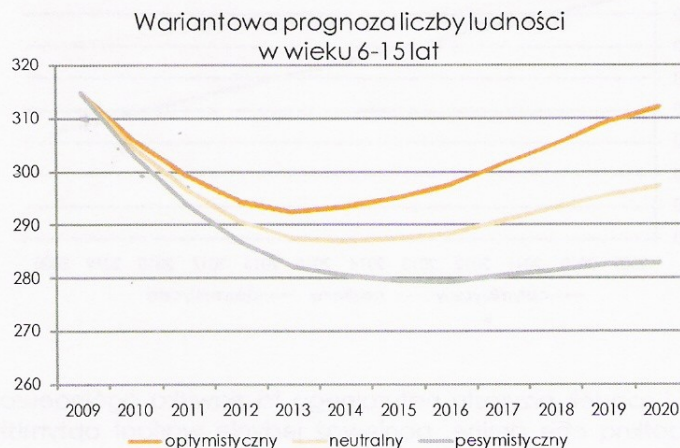
Do powyższych działań można sformułować następujący komentarz.

Możliwość wynajęcia mieszkania, nawet po cenie rynkowej, z możliwością wykupienia go na preferencyjnych warunkach po pewnym czasie, może skłonić wiele osób do skorzystania z tej możliwości zamiast zaciągania wieloletnich kredytów hipotecznych, co jest obciążone coraz większym ryzykiem niewypłacalności w przypadku utraty pracy, o co łatwo w przypadku spowolnienia gospodarczego. Powyższe może skłonić młodych ludzi do pozostania w gminie, a nawet do osiedlenia się takich osób pochodzących spoza gminy.

W roku 2000, w gminie było 466 dzieci w wieku 6-15 lat. Zgodnie z obserwowanymi cyklami dotyczącymi fal poziomu dzietności, można spodziewać się poważnych zmian w strukturze demograficznej gminy.

Poniższy rysunek pokazuje wariantową prognozę liczby ludności w wieku 6-15 lat.

Rysunek 11

Poniżej przedstawiono kierunki działań możliwych do podjęcia przez władze gminy wobec prognozowanych zmian liczby młodzieży szkolnej.

Za wartość graniczną pod względem możliwości dostosowania się gminnego systemu oświaty do zmian demograficznych, bez konieczności dokonywania istotnych zmian, przyjęto zmianę (wzrost czy też spadek) liczby młodzieży szkolnej w latach 2009-2020, nie przekraczającą 5%.

Gminny system oświaty może dostosować się przez zmiany ewolucyjne do przyrostu lub spadku zawierającego się w przedziale od 5% do 10%.

Wzrost lub spadek liczby młodzieży szkolnej ponad 10% stanu z roku 2009, będzie wymagał aktywnych działań na poziomie strategicznym.

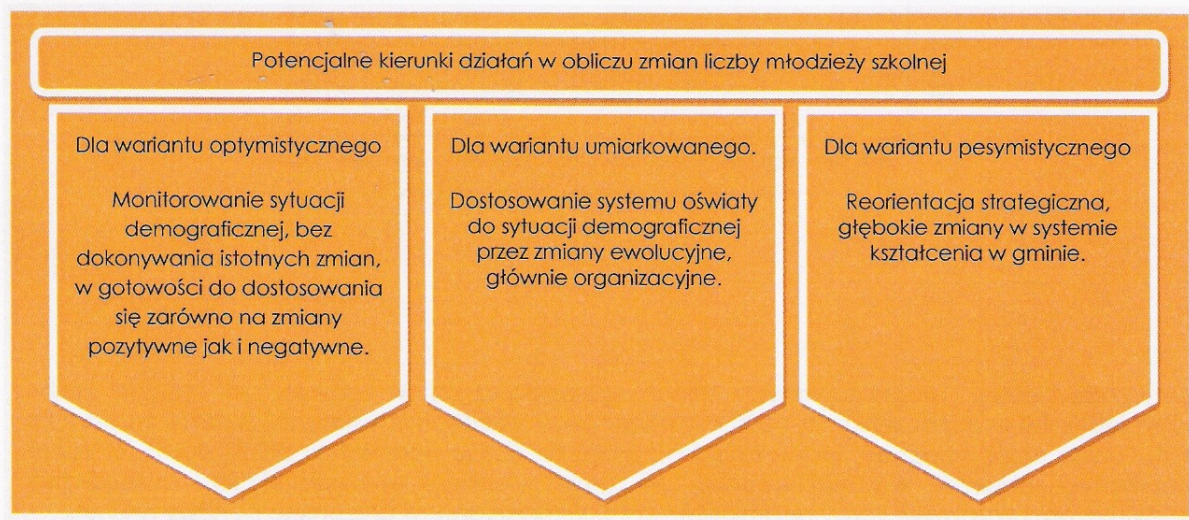
Prognozy demograficzne mogą przewidywać wystąpienie minimum lokalnego liczby młodzieży szkolnej w przedziale lat 2009-2020. Jeśli minimalna liczba młodzieży, prognozowana na lata 2010-2020, będzie nie niższa niż 95% liczby prognozowanej na rok 2009, to minimum uznawano za tak słabe, że funkcję liczby młodzieży w czasie przyjmowano za monotonicznie rosnącą. Wystąpienie minimum lokalnego można postrzegać jako zjawisko niekorzystne dla gminy, ponieważ będzie wymagać najpierw „zwijania” istniejącego systemu oświaty, a następnie ponownego „rozwijania”, podczas gdy stały wzrost czy spadek pozwalają na bardziej konsekwentne działania.

W wariantcie pesymistycznym zmiana liczby młodzieży szkolnej, jaka według prognoz dokona się w latach 2009-2020, jest wyższa od wartości uznanej za graniczną pod względem możliwości dostosowania się poprzez zmiany ewolucyjne, zatem może wystąpić konieczność podjęcia aktywnych działań dostosowawczych na poziomie strategicznym. Możliwe będzie zatem dostosowanie przez zmiany polegające na głębokich i wszechstronnych przeobrażeniach systemu oświaty w gminie.

W wariantcie neutralnym i pesymistycznym zmiana liczby młodzieży szkolnej, jaka według prognoz dokona się w latach 2009-2020, jest wyższa od wartości uznanej za graniczną pod względem możliwości dostosowania się obecnego systemu oświaty, bez dokonywania zmian, niższa natomiast od wartości uznanej za punkt, w którym należy podjąć aktywne działania dostosowawcze na poziomie strategicznym. Prognozowane minimum lokalne jest słabe. Możliwe będzie zatem dostosowanie przez zmiany ewolucyjne, czyli przeprowadzanie kroczących, niewielkich zmian w systemie oświaty, głównie organizacyjnych, np. w systemie pracy nauczycieli, zmianie liczebności klas, godzinach pracy szkół, itp.

W wariantcie optymistycznym zmiana liczby młodzieży szkolnej, jaka według prognoz dokona się w latach 2009-2020, jest niższa od wartości uznanej za graniczną pod względem możliwości dostosowania się obecnego systemu oświaty bez dokonywania zmian. Możliwe będzie zatem monitorowanie sytuacji demograficznej, czyli nie podejmowanie istotnych zmian w systemie oświaty, przy stałej jednak gotowości do dokonania takich zmian w przypadkach rozwoju sytuacji demograficznej, czy to korzystnej, czy to niekorzystnej.

Rysunek 12

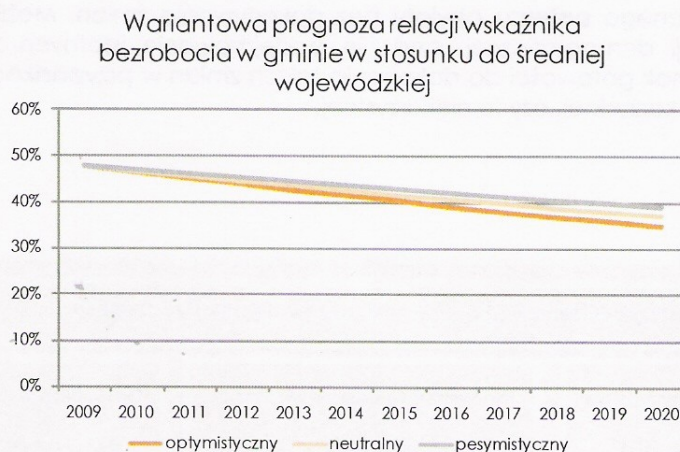

5.2. Zjawiska gospodarcze

W perspektywie średniookresowej należy spodziewać się zjawisk gospodarczych wynikających zarówno z uwarunkowań lokalnych gminy, jak i zjawisk o znacznie szerszym zasięgu, obejmującym gospodarkę województwa, kraju, a w niektórych aspektach, być może powiązanych również z globalizacją współczesnej gospodarki rynkowej.

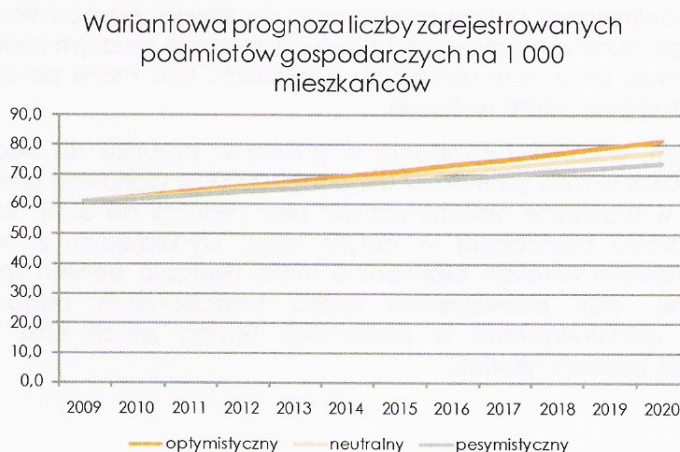
W wariantcie neutralnym, wskaźnik bezrobocia w gminie w stosunku do średniej wojewódzkiej może zmniejszyć się z 50,8% w roku 2008 do 37,0% w roku 2020 (w wariantcie pesymistycznym może on spaść do 39%, zaś w wariantcie optymistycznym ulec redukcji do 35%). Rok 2010 może być okresem pewnego wzrostu bezrobocia w całym kraju, wynikającym z ogólnej koniunktury gospodarczej. Po okresowym wzroście bezrobocia może nastąpić pewien spadek. Jest bardzo mało prawdopodobne, aby bezwzględna liczba bezrobotnych osiągnęła kiedykolwiek maksymalne poziomy odnotowywane w przeszłości. Tempo zmian oraz różnice pomiędzy scenariuszami prezentuje poniższy rysunek.

Rysunek 13

Odzwierciedleniem prognozowanych zmian gospodarczych w gminie, są zmiany liczby przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców. Z wykonanych prognoz wynika, że do roku 2020 Gmina może osiągnąć, w zależności od wariantu, liczbę podmiotów od 74 do 81, a zatem większą od obecnej wartości średniej dla gmin wiejskich, wynoszącej 60. Szczegółowe przewidywania w zakresie liczby podmiotów na 1 000 mieszkańców prezentuje poniższy rysunek.

Rysunek 14

Aby stymulować pozytywne zjawiska gospodarcze i zwiększać ich tempo, gmina może podjąć aktywne działania prorozwojowe. Działania władz gminy mogą koncentrować się w następujących dziedzinach:

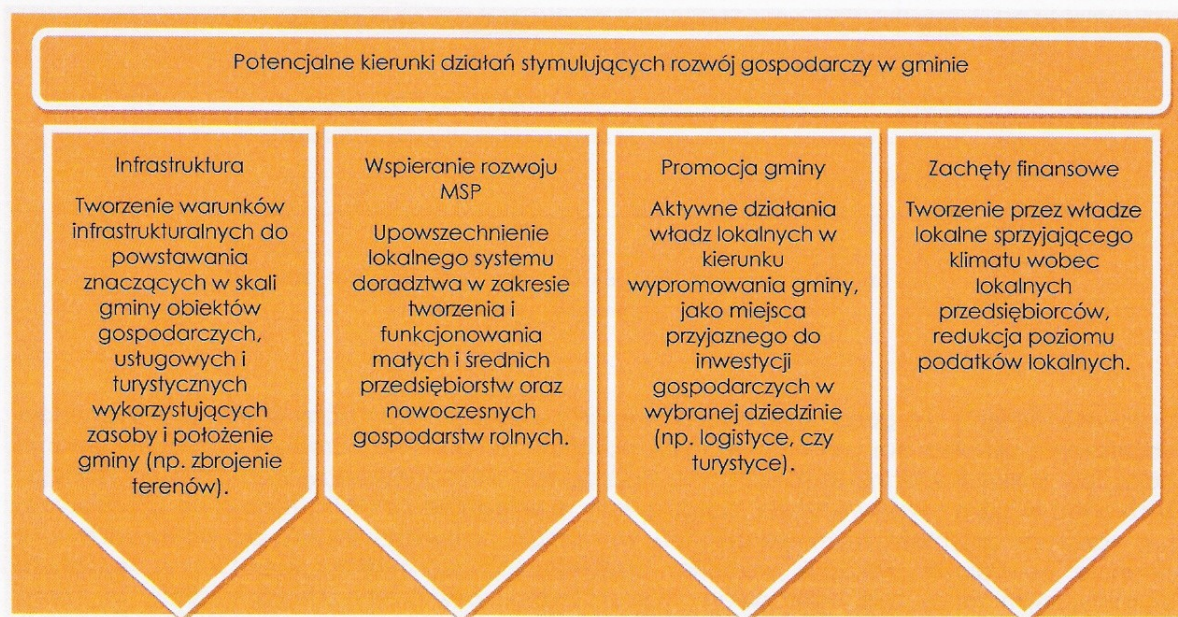
1. Tworzeniu i rozbudowie infrastruktury sprzyjającej rozwojowi przedsiębiorczości w gminie. W zakres tych działań wchodzi: celowe kształtowanie planów zagospodarowania

przestrzennego, uzbrajanie terenów, rewitalizacja obiektów i terenów zdegradowanych (np. po-wojskowych, po przemysłowych, po PGR, itp.)

2. Pomoc w tworzeniu i rozwoju przedsiębiorczości, w tym szczególnie mikro i małych przedsiębiorstw poprzez doradztwo i wsparcie w pozyskiwaniu środków pomocowych UE. Wspieranie rozwoju nowoczesnych gospodarstw rolnych.
3. Promocja gminy jako miejsca dogodnego do podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej. Informowanie o wolnych terenach inwestycyjnych i nieruchomościach, zasobach kadrowych oraz inicjatywach podejmowanych przez władze gminy.
4. Zachęty finansowe tworzące sprzyjający klimat wobec lokalnych przedsiębiorców, redukcja poziomu podatków lokalnych leżących w zakresie ustalania przez gminę.

Na poniższym rysunku pokazano przykładowe kierunki działań.

Rysunek 15.

Gmina posiada walory przyrodnicze i krajobrazowe możliwe do wykorzystania w jej rozwoju gospodarczym, dlatego uzasadnione jest podjęcie działań, których przedmiotem będzie budowa infrastruktury zwiększającej wykorzystanie tych walorów w celu zwiększenia ruchu turystycznego, np. ścieżek rowerowych, szlaków spacerowych, ścieżek dydaktycznych.

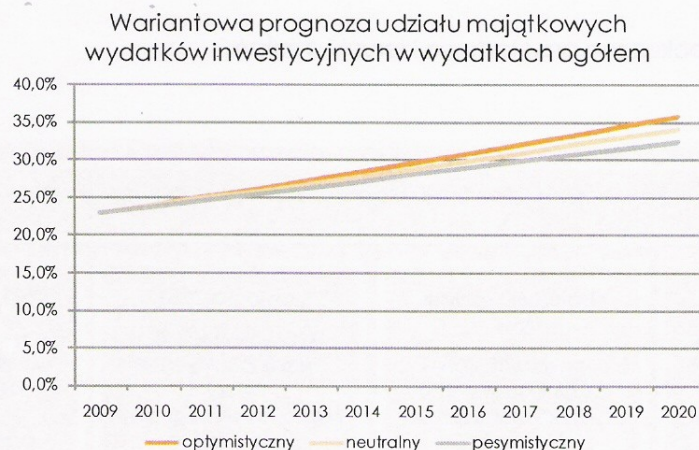
5.3. Budżet i gospodarka komunalna

Zadaniem dużo trudniejszym jest prognozowanie zjawisk w zakresie gospodarki jednostki samorządu terytorialnego. Tutaj może wystąpić bardzo wiele czynników niezależnych i wymykających się analizie trendu. Pierwszym z takich czynników jest wdrażana właśnie nowelizacja Ustawy o finansach publicznych oraz zmiany w systemie finansowania gmin. Nie zmienia to jednak faktu, iż pewne procesy mogą zachodzić dalej w skali zbliżonej do skali dotychczasowej. Bardzo ciekawych wniosków dostarcza analiza trendów w zakresie udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem. Można przewidywać, iż – podobnie jak miało to miejsce w latach ubiegłych – okresy większej aktywności inwestycyjnej będą przeplatały się z okresami braku inwestycji. Jest to zjawisko naturalne. Każdy wysiłek inwestycyjny musi być poprzedzony akumulacją środków, a następuje po nim przeważnie okres spłaty powstałych w jego wyniku zobowiązań. W horyzoncie czasowym do roku 2020 można spodziewać się

poważnego wzrostu aktywności inwestycyjnej gminy, której plany inwestycyjne będą kształtowane potrzebami lokalnej społeczności w zakresie infrastruktury, obiektów mieszczących placówki oświatowe i wychowawcze oraz inne potrzeby.

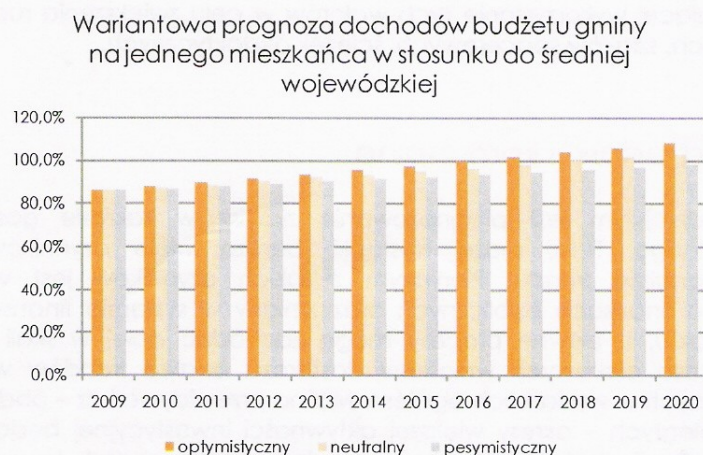
Przewidywany udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem do roku 2020 prezentuje poniższy rysunek. Prognozy udziału wydatków inwestycyjnych są zobrazowane liniami ciągłymi, co w założeniu ma odzwierciedlać ogólny kierunek kształtowania się w przyszłości tej pozycji budżetu gminy. Przyjęta metodologia prognozowania jest odpowiednia dla potrzeb analizy strategicznej, która ma pokazać kształtowanie się trendów analizowanych zjawisk.

Rysunek 16

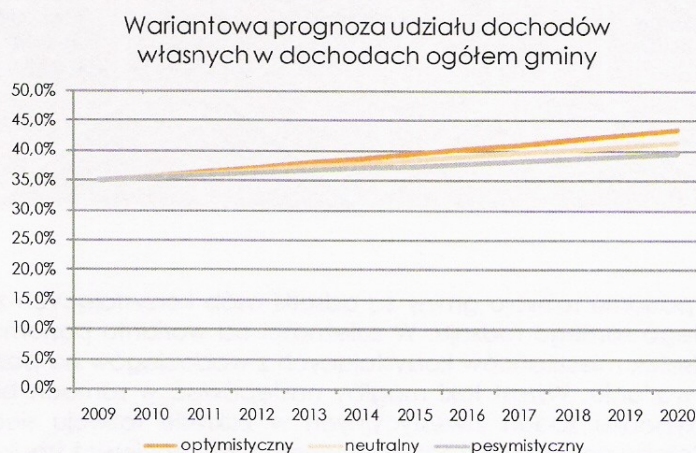
Kluczowe znaczenie dla gospodarki budżetowej gminy będą miały zmiany w wartości dochodów budżetowych. Analiza danych historycznych pokazuje, że pomimo wzrostów i spadków, relacja dochodów gminy na jednego mieszkańca do średnich dochodów wszystkich gmin na jednego mieszkańca w całym województwie, pozostawała w przedziale 73%-87%. Można się spodziewać, że w wariantie optymistycznym wskaźnik ten, wzrastając, przewyższy średnią dla województwa, w wariantie neutralnym wskaźnik wzrośnie, przewyższając tę średnią, wreszcie, w wariantie pesymistycznym może być odnotowany wzrost, jednak bez przewyższenia średniej, co może przyczynić się do pewnego ograniczenia realizacji niektórych planów budżetowych gminy. Prognozy w tym zakresie obrazuje poniższy rysunek.

Rysunek 17

Realizacja zadań inwestycyjnych każdej gminy wymaga zapewnienia źródeł finansowania. Wzrost udziału wydatków inwestycyjnych może być pokrywany wzrostem udziału dochodów własnych w ogóle dochodów gminy. Jak wskazują przykłady wielu jednostek samorządu terytorialnego, brak środków własnych stanowił niejednokrotnie poważną przeszkodę w realizacji nawet najniezbędniejszych inwestycji, również w przypadkach, gdy środki te miały stanowić wkład własny do projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Na koniec 2008 roku dochody własne stanowiły 38,75% całości budżetu gminy. W perspektywie roku 2020 można oczekiwać kształtowania się ich w przedziale 40% - 44%. Szczegóły w tym zakresie prezentuje poniższy rysunek.

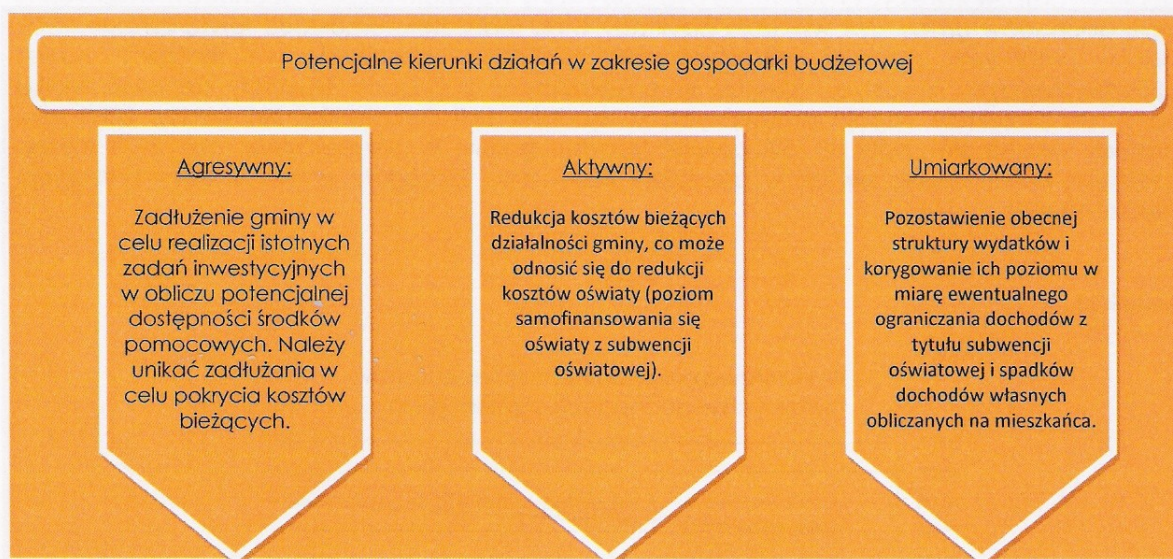
Rysunek 18

Dla każdej gminy bardzo ważnym źródłem dochodów są subwencje, w tym szczególnie subwencja oświatowa. Wzrost wartości subwencji można by uznać za zjawisko pozytywne – gmina ma więcej środków na realizację własnych zadań bez konieczności ich samodzielnego wypracowania. Jednak w świetle obserwowanych zjawisk demograficznych i ekonomicznych, uzależnienie jednostek samorządu terytorialnego od zewnętrznych źródeł finansowania może być dla nich niebezpieczne. W przypadku zmniejszania się subwencji – budżet może okazać się niewystarczający. Taka ewentualność powinna być brana pod uwagę przy formułowaniu planów inwestycyjnych. Dochody własne są bez wątpienia źródłem najbardziej stabilnym, choć także podatnym na czynniki makroekonomiczne.

Obserwowane tendencje wskaźników budżetowych powinny skłaniać władze lokalne do podjęcia wysiłku na rzecz optymalizacji finansów, to znaczy takiego ich długofalowego planowania, aby uzyskać odpowiednią dynamikę realizacji zadań inwestycyjnych, przy jednoczesnej zdolności do realizacji zadań finansowanych z subwencji. Gmina posiada pewne możliwości przystosowania się lub przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom, co pokazano na poniższym rysunku.

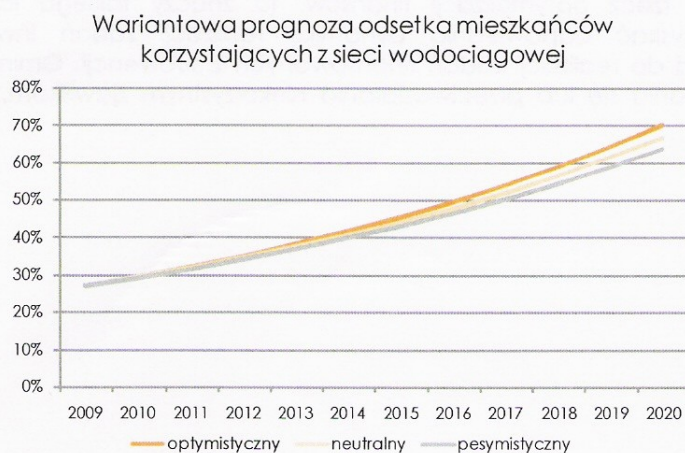
Rysunek 19

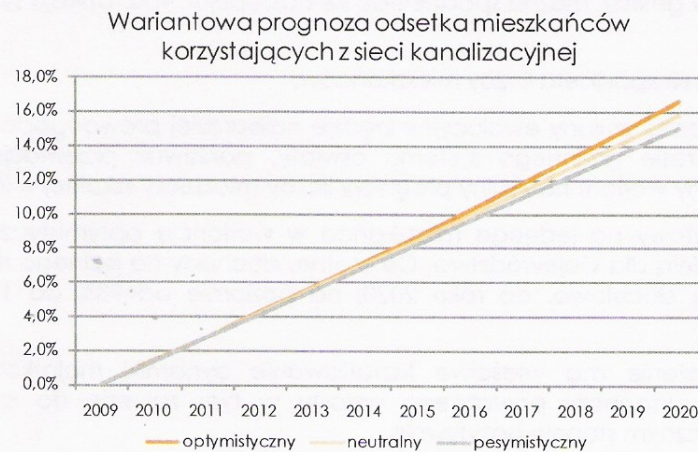
Ważnymi wskaźnikami poziomu rozwoju gminy są odsetki osób korzystających z wodociągów w porównaniu do gmin tego samego rodzaju. W zależności od wariantu poziomu gmina może w roku 2020 osiągnąć odsetek mieszkańców korzystających z wodociągów na poziomie od 64% do 70%, w zależności od wariantu. Wzrost taki mógłby następować w ramach bieżącego wysiłku inwestycyjnego. W przypadku zadań inwestycyjnych w zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnej, kluczowe znaczenie miałoby pozyskanie środków zewnętrznych, ponieważ środków budżetowych może ewentualnie wystarczyć na niezbędny udział własny, ale nie na pokrycie całego kosztu inwestycyjnego. Warto w tym miejscu podkreślić, iż na przestrzeni najbliższego dziesięciolecia kwestia rozwiązania w zakresie gospodarki ściekowej będzie miała kluczowe znaczenie nie tylko z cywilizacyjnego, ale także z ekonomicznego punktu widzenia. Kanalizacja (lub wybrane formy alternatywne, np. oczyszczalnie przydomowe) jest warunkiem niezbędnym rozwoju gminy.

W przypadku gminy Kowiesy budowa sieci kanalizacyjnej jest nieekonomiczna z uwagi na duże rozproszenie zabudowy (w terenie najbardziej zabudowanym 66 przyłączy na 5,5 km sieci). Jediną możliwą formą skanalizowania są przydomowe oczyszczalnie ścieków. Poniższy wykres należy zatem odnosić do odsetka osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w formie przydomowych oczyszczalni ścieków).

Rysunek 20

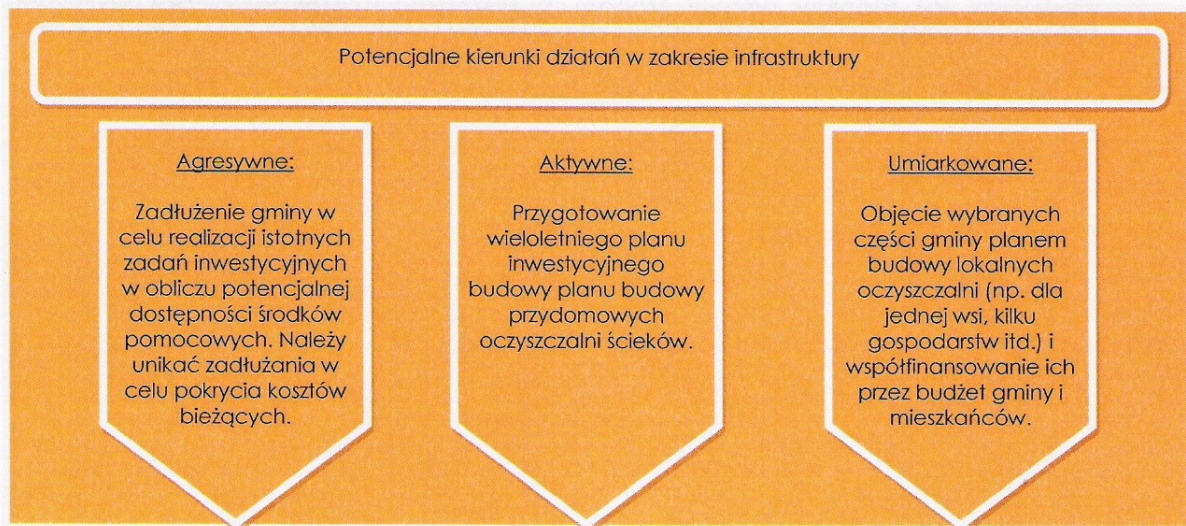

Rysunek 21

Biorąc pod uwagę sytuację budżetową gminy oraz przewidywane zmiany w zakresie liczby ludności i dochodów, można sformułować kilka potencjalnych kierunków działania w odniesieniu do kwestii infrastrukturalnych.

Rysunek 22

6. Podsumowanie

Reasumując sytuację w gminie, można spodziewać się następującego rozwoju sytuacji społeczno-gospodarczej:

1. Istnieje zagrożenie spadkiem liczby mieszkańców.
2. Dostosowanie przez zmiany ewolucyjne będzie najbardziej prawdopodobnym kierunkiem działań w zakresie gminnego systemu oświaty, ponieważ przewiduje to najbardziej prawdopodobny wariant neutralny prognozy liczby młodzieży szkolnej w latach 2009-2020.
3. Dochód budżetowy na jednego mieszkańca w wariantcie optymistycznym, wzrastając, przewyższy średnią dla województwa. Co istotne, dochody na jednego mieszkańca będą kształtować się docelowo, do roku 2020, na poziomie od 98% do 108% średniej dla województwa.
4. Kluczowe znaczenie ma właściwe kształtowanie dynamiki majątkowych wydatków inwestycyjnych. Prognozy poważnego wzrostu w tym zakresie do roku 2020, należy oceniać w znacznym stopniu pozytywnie.
5. Najbardziej prawdopodobne jest, iż wskaźnik bezrobocia w gminie w relacji do średniej wojewódzkiej, będzie spadać, ponieważ taką zmianę przewiduje wariant neutralny. Można liczyć się z pewnymi, niewielkimi okresowymi wzrostami bezrobocia spowodowanymi czynnikami makroekonomicznymi.
6. Niezależnie od wariantu rozwoju sytuacji, w przyszłości można oczekiwać ożywienia aktywności gospodarczej mieszkańców i wzrostu liczby podmiotów na 1 000 mieszkańców.